

Vizvári Béla:

AZ EURÓPAI UNIÓ VÉDELEMRŐL SZÓLÓ FEHÉR KÖNYV MARGÓJÁRA

DOI: 10.35926/HSZ.2026.4.9

ÖSSZEFOGLALÓ: A cikk az EU 2025 márciusában kiadott Fehér könyv a védelemről¹ – *Készenlét 2030* című stratégiájának kritikáját tartalmazza. Annak jegyében, hogy minden lehetséges támadásra fel kell készülni, és nem csak az lehetséges, ami ma annak látszik, igyekszik felsorolni számos EU elleni lehetséges támadást a kontinensen és azon túl is. Ugyancsak részletesen tárgyalja a támadásokra való felkészülést. Az elképzelhető veszélyek tekintetében nem szorítkozik kizárólag a lehetséges hagyományos vagy hibrid formájú orosz támadásra, hanem azonosít más irányból, más szereplők által esetlegesen indítandókat is, amelyek legalább annyira veszélyesek. Ebből a szempontból az egyik veszélyes terület a Földközi-tenger medencéje és a hozzá kapcsolódó térség. Végül a dokumentum megemlíti néhány olyan műszaki eredményt, amely új fejlesztési irányok kiinduló pontja lehet.

KULCSSZAVAK: hibrid háború, túlterheléses támadás, külső/belső támadás, Frontex, felkészülés

A SZERZŐRŐL:

Prof. Dr. Vizvári Béla (CSc, PhD) operációkutató és matematikus, az észak-ciprusi Kelet-mediterrán Egyetem (Eastern Mediterranean University) Ipari Mérnöki Tanszékének professzora (ORCID: 0000-0002-1349-1035)

BEVEZETÉS

Az Európai Bizottság 2025. március 19-én megjelentette a *Fehér könyv: Az európai védelemről – Készenlét 2030* című kiadványát. Mit lehet és kell várni egy ilyen hivatalos dokumentumtól? A cím szerint az Európai Uniónak készen kell állnia 2030-ra az ellene irányuló támadásokra. Annak, hogy milyen típusú támadásról lehet szó, beleértve annak elkövetőjét, a kiadvány második fejezetből kellene kiderülnie, aminek címe: *Gyorsan romló stratégiai környezet*. Azonban a Bizottság – angol kifejezéssel élve – „top-down” megközelítést alkalmazott, amely nem megy le olyan részletekig, amely ezeket a kérdéseket kellően kifejtjené. Így az anyag nem éri el a veszélyek „tételes és deklaratív megfogalmazásának”² szintjét. Ebből a szempontból érdemes összevetni a Fehér könyvet a Csiki Varga – Tólas-cikkkel és az annak tárgyát képező kormányhatározattal. A 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról (a továbbiakban kormányhatározat) a 124. pontjában 17 különböző lehetséges támadást és veszélyt sorol fel.

¹ Fehér könyv 2025.

² Csiki Varga – Tólas 2020.

Az EU dokumentumában két veszély látszik biztosnak. Az egyik, hogy komolyan számolni kell egy orosz támadás lehetőségével, mert ha Oroszországnak lehetősége nyílik arra, hogy Ukrajnában megvalósítsa céljait, területi ambícióit azon túlra is ki fogja terjeszteni.³ Ehhez persze támadófegyverekre és élőerőre van szükség, hiszen a területet el kell foglalni és meg is kell tartani. Fontos az is, hogy lehet-e Oroszországnak még egyéb célja a terület-szerzésen kívül, amiért megtámadja az EU-t, de ezt a dokumentum nem tárgyalta. A Fehér könyv feltételezése szerint Oroszország jelentősen növelte katonai-ipari termelési kapacitását: becslések szerint a 2024. évi orosz szövetségi költségvetés 40%-át, GDP-jének pedig akár 9%-át (a 2023. évi 6%-hoz képest) a védelemre fordította.⁴ Arról a Fehér könyv nem szól, hogy Oroszország vagy bármilyen ellenségesse váló erő milyen tartalékokkal rendelkezik, ami pedig a szükséges felkészülés mértékét alapvetően meghatározza.

Ettől eltérő veszély az ellenséges hibrid hadviselés különböző szereplőkkel: számos különböző típusú biztonsági fenyegetés egyre inkább összekapcsolódik, és egyre gyakoribbá válik. Ilyen a terrorizmus és az erőszakos szélsőségesesség terjedése, a hibrid támadások, a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok és a kiberbűnözői hálózatok tevékenysége. Egyre több bizonyíték utal az e csoportok és az ellenséges állami szereplők közötti kapcsolatokra, amit a határokon könnyedén átlépő új technológiák tesznek lehetővé.⁵ Fontos itt is rámutatni, hogy a Fehér könyv csak általában nevesíti az EU ellenfeleit, köztük az ellenséges állami szereplőket: Oroszországon kívül megemlíti Belaruszt, Észak-Koreát, Iránt és Kínát.

A Fehér könyv nem tisztázza, hogy technológiai értelemben a két fő veszélyre való felkészülés mit jelent. Még abban az értelemben sem, ahogy Doshi könyve⁶ a támadó- vagy védelmi fegyvereket tárgyalja. Márpedig a határidő miatt, hiszen a 2030-ig terjedő időszokról beszélünk, ez lényeges szempont. Támadófegyverekből nehezebb elegendő készletet felhalmozni, mint az olcsóbb és tömegesen gyártható védőfegyverekből.⁷

A dolgozat a Fehér könyvet meghaladó módon számba veszi azokat a potenciális támadásokat, amelyek a jövőben Európa ellen irányulhatnak, beleértve olyanokat is, amelyekről a nyilvánosság előtt eddig szó sem esett. Rövid tipizálás után a különböző támadások elemzése kerül sorra. Ugyanakkor a dolgozatnak nem tárgya, hogy a Fehér könyvben kimondott, az európai védelmi ipar megszervezésére vonatkozó, helyesnek tekinthető, általánosságban maradó elveket és azok megvalósítását taglalja.

A TÁMADÁSOK TÍPUSAI

Az Európai Uniót érő támadások különfélék lehetnek, amit az is mutat, hogy ma hibrid hadviselésről beszélünk. A támadások típusainak rövid felsorolása csak azért vált szükségessé, mert ez a Fehér könyvből kimaradt, és ezért a dokumentum sok veszélyről megfeledkezett. A védekezés technológiáját a várható támadáshoz kell igazítani, hogy azt hatékonyan el lehessen hárítani.

³ Fehér könyv 2025: i. m. 5.

⁴ Uo.

⁵ Uo. 4.

⁶ Doshi 2024.

⁷ Doshi erre a kínai repülőgép-hordozó történetét hozza fel. 2008 végéig, a pénzügyi válság kitöréséig szóba se jött a hordozó megépítése, mert azt támadófegyvernek és sebezhetőnek tekintették. Az első hordozót, amelyet egy Ukrajnából vásárolt, félkész hajóból készítettek, csak 2012-ben bocsátották vízre. Doshi 2024: i. m. 345.

Fegyveres vagy nem fegyveres támadás. Emberek egy kisebb vagy nagyobb csoportja fegyverrel felszerelve érkezik, és embereket akar ölni, vagy az infrastruktúrát rombolni. A nem fegyveres támadás működési zavart okoz az infrastruktúrában, és ezzel az ellátások, szolgáltatások területén is rombolhat, amit a megtámadott infrastruktúra valamilyen értelemben ellát.

Külső vagy belső támadás. A külső támadás az EU határain kívülről jön akár a földön, például fegyveres, esetleg fegyvertelen csoportok vagy hadseregek formájában, akár a levegőben távolról indított rakéták és drónok képében, akár a vízen vagy víz alatt hadihajók, tengeralattjárók vagy vízi drónok formájában. A külső támadás esetében a védekezés szempontjából könnyebb, hogy a támadás megérkezéséhez idő kell, ezért hosszabb idő áll rendelkezésre a támadás észleléséhez és az ellenintézkedés megtételéhez. A külső támadás megelőzéséhez az kell, hogy mi magunk tegyünk megelőző lépéseket.

A belső támadás esetén az ellenség már a határokon belül van. Ez nem jelenti azt, hogy ellenségként érkezett, előfordulhat, hogy itt-tartózkodása alatt váltott szerepet. A távolság a támadás kiindulási pontja és célja között kisebb, mint a külső támadás esetén, ezért megakadályozni sokkal nehezebb, ha azt csak a megindulása után észlelték. Ebből kifolyólag legfőbb ellenszere a felderítés. Hatékony felderítéshez megfelelő feltételek szükségesek.

Túlterheléses támadás. Túlterheléses támadás esetén az információs rendszereknek az interneten keresztül érkező túlterhelésre gondolunk, hiszen ilyenek szoktak napjainkban előfordulni. A társadalom bonyolult rendszer, melynek sok hálózatnak tekinthető alrendszere van. Minden ilyen alrendszer túlterhelhető. Az informatikai alrendszer azért különösen alkalmas a túlterhelésre, mert azt, ami túlterhel valós időben generálható hatalmas mennyiségben, tárolni nem kell, így megfigyelés által előre nem felderíthető, csak a túlterhelés pillanatában ismerhető fel a támadás. A támadók számára további előny, hogy mivel az informatikát és az internetet mindenhol használják, gyakorlatilag bármi megtámadható ezen a módon.

Azonban az internet rendeltetésétől eltérő használata nem az egyetlen lehetőség a túlterhelésre. Például újabb jelentős, esetleg a 2015-ösnél is nagyobb menekülthullám indul meg az EU felé. Az a tömeg, amelyiknek sikerül bejutnia, érkezéskor a határvédelmi és az adminisztratív (jogi) szerveket terheli, majd pedig igénybe veszi a szociális ellátó, a pénzügyi és az élelmiszer-ellátást biztosító alrendszereket. Hosszabb távon pedig próbára teszi a befogadó ország identitástudatát.

MILYEN KÍVÜLRŐL VAGY BELÜLRŐL ÉRKEZŐ FEGYVERES TÁMADÁSOKRA SZÁMÍTHAT AZ EU?

Minden esetben hagyományos hadviselésről, illetve katonai és nem katonai erőkkal végrehajtott hibrid támadásokról lehet szó, amelyeket a stratégia szellemében tárgyalok.

Külső fegyveres támadások

Oroszország támad Lengyelországon keresztül. Történelmi tapasztalatok okán ettől félnek a lengyelek leginkább. A feltételezés szerint Oroszország hagyományos módon, tankokkal és élőerővel támad. A helyes felkészülés függ attól, hogy Oroszország várható ereje mekkora. Azok az adatok, amelyekből erre vonatkozó következtetést le lehet vonni, és a nyilvános sajtóban megjelentek, ellentmondásosak.

Oroszország egy vagy több balti államot támad. Ehhez háborús okot kell generálni. A casus belli jó alapja lehet az orosz kisebbség helyzete. Észtországban és Lettországra vannak

jelentős számban olyan emberek, akik orosz ajkúak és nem kaptak állampolgárságot a függetlenség elnyerésekor. Ez lehet a konfliktus alapja. Általában is igaz, hogy a Szovjetunió felbomlásával a volt szovjet tagköztársaságokban az orosz lett a legnagyobb kisebbség. Ez az ukrán háborút kiváltó okok egyike.

Nem klasszikus fegyveres támadás. Ilyennek minősíthető Buda elfoglalása 1541-ben és a Krimé 2014-ben. Nevezik hibrid agressziónak, rejtett fegyveres beavatkozásnak és az ENSZ Alapokmány 2(4) cikke megsértésének is. Nincs nagy vérontás, de egy hadsereg tagjait be kell juttatni a célterületre. A védekezés sarokköve a szándék idejében való felismerése.

Nagy menekülthullám mint túlterheléses támadás. Sarrazin⁸ a németországi menekülthelyzetről szóló könyvét 2010-ben, öt évvel a nagy menekülthullám előtt publikálta. A könyv gazdasági mondanivalója az volt, hogy a német szociális rendszer és ezáltal a német költségvetés a befogadott menekültek miatt már akkor túlterheléses állapotban volt. Támadták ugyan a szerzőt, hogy a stílusa nem felel meg a politikai korrektség követelményeinek, azonban nem cáfolták a gazdasági üzenetet. Például Szőke-Kis⁹ hasonló adatokat közöl a menekültek közötti munkanélküliségről: az Egyesült Királyságban 50% a férfiak és 75% a nők között, Németországban általában 30%. A Sarrazin könyvének megjelenése utáni évek a költségvetés helyzetét tovább rontották. A felesleges szociális kiadások más célokra, így védelmi költségekre is fordíthatók lennének. Bár 2026. június 12-én életbe léptett az EU új migrációs és menekültügyi szerződése, amely megerősíti a külső határvédelmet, szigorú menekültügyi szabályokat hozott, új megoldásokat szorgalmaz a tagállami szolidaritás és felelősségvállalás között, a rendszer a normális békeidőszaki bevándorlási helyzetre lett felépítve. Váratlan menekültügyi helyzeteket új háborúk, Európa szomszédságában kialakuló konfliktusok, gazdasági nehézségek stb. okozhatnak.

Nagy menekülthullám: hol vannak mozgatható tömegek? Menekülthullám úgy keletkezhet, ha bizonyos területeken az eltartóképeséghez képest többlet van emberekből. A többlet keletkezhet úgy is, hogy túl nagy a népszaporulat, ami Afrikára jellemző, de úgy is, hogy háború, belső feszültségek vagy katasztrófák miatt lecsökken a terület eltartóképesége, ami inkább az arab világban fordul elő. Időről időre nagy tömegek kényszerülnek elhagyni a lakóhelyüket. Ők többnyire táborokba kerülnek, ahol hosszú időn keresztül, gyakran életük végéig élnek. Fontos továbbá tudni, hogy Afrikában a vándorlás, akár szezonális jelleggel, a történelem során mindig jelen volt és a mai napig létezik.¹⁰ Az 1. táblázat tartalmazza a legnagyobb menekülttáborokat Afrikában és a Közel-Keleten, amelyek a szudáni Bentiu tábor kivételével nemzetközi. Itt az IDP rövidítés belső menekültre (angolul Internally Displaced Person) utal. Vannak további táborok is kisebb létszámmal. A táborok lakossága mintegy 2 millió fő, akiknek nagy része már rég, akár évtizedek óta ott él, vagy éppen ott született. Ha egy szervezett erő fellép annak érdekében, hogy Európába vándoroljanak, akkor nyilván sokan rávehetők volnának erre. Az afrikai belső vándorlás adhat kulturális alapot, a reménytelen helyzet meg az indítékot a menekülthelyzet rosszabbodásához. Szervezett akció esetén mások is csatlakoznának hozzájuk.

⁸ Thilo Sarrazin (1945) német közgazdász és szociáldemokrata politikus. 2000 és 2002 között Rajna-vidék-Pfalz tartomány pénzügyminisztériumi államtitkára; 2002 és 2009 között Berlin tartomány pénzügyi szenátora; 2009–2010-ben a Német Szövetségi Bank igazgatótanácsának tagja. Nagyon sok gazdasági adathoz hozzáfért. Sarrazin 2024.

⁹ Szőke-Kis 2017.

¹⁰ Besenyő–Miletics 2016.

1. táblázat *Jelentős menekülttáborok Afrikában és a Közel-Keleten (Szerkesztette a szerző)*

Tábor neve	Ország	Lakosság (1000 fő)	Megjegyzés
Ain al-Hilweh	Libanon	100–120	Palesztin menekülttábor, városszerű
Za'atari	Jordánia	77–80	Szíriai menekültek
Azraq	Jordánia	40–41	Szíriai menekültek
Domiz 1 és Domiz 2	Irak	40	Szíriai menekültek
Shatila	Libanon	35–40	Rendkívül sűrűn lakott
Balata	Ciszjordánia	> 30	Palesztin tábor (urbanizált)
Dadaab (komplexum)	Kenya	400–420	A világ egyik legnagyobbja
Kakuma (komplexum)	Kenya	> 300	Dél-szudáni, kongói menekültek
Bidi Bidi	Uganda	230–270	Afrika legnagyobb „egy táboros” telepe
Nyarugusu	Tanzánia	140–150	Burundiból, Kongói Demokratikus Köztársaságból
Bentiu IDP Camp	Dél-Szudán	110–120	Belső menekültek (IDP)
Nakivale	Uganda	> 130	Több nemzetiség
Minawao	Kamerun	65–75	Nigériai (Boko Haram)
Mahama	Ruanda	50–60	Burundiból
Dollo Ado (5 tábor együtt)	Etiópia	> 200	Szomáliai menekültek
Összesen, a legalacsonyabb adattal számolva		1947	

Nagy menekülthullám 1: tömegek érkeznek a szárazföldön keresztül. Törökország az útvonal kihagyhatatlan része. A belépési pont az EU keleti határán bárhol lehet. 2021 óta többször előfordult, hogy menekültstátuszért folyamodók Belaruszon keresztül érkeztek Lengyelországba. Valószínűsíthető, hogy az orosz és belarusz politikai döntéshozatal támogatja a menekülteket a határhoz történő eljutásban, azaz a nyomásgyakorlás egyik eszközeként, „biológiai fegyverként” tekint rájuk. A lengyel hatóságok kénytelenek voltak kemény intézkedéseket bevezetni.¹¹

Nagy menekülthullám 2: tömegek érkeznek a Földközi-tengeren keresztül. Egy másik lehetőség, hogy Afrika északi partjairól egy időben sok kisebb hajó indul Európa felé. Ha a kihajózásra szolgáló kikötők széles sávban húzódnak, akkor az egyes hajók messze lehetnek egymástól, és nehezzé válik, hogy valamennyit feltartóztassák. Ha egyes hajók utasait ki kell menteni, az esetenként hosszabb ideig tart, miközben a többi hajó halad a célja felé. A jelenlegi helyzetben ez a módja annak, hogy a Frontex hajóit, illetve a helyszínrre érkező „mentőhajókat” az emberek kimentésére kényszerítsék. Léteznek olyan fényképek, amelyek a sima tengeren a menekülteket szállító hajó fedélzete 45 fokban áll a vízhez képest.¹²

¹¹ Poland: Brutal... 2024.

¹² Emigration clandestine... 2020.

Nem tudjuk, hogy a Frontex hány hajóval rendelkezik, az azonban bizonyos, hogy kevéssel. Egyes programjaihoz¹³ ugyanis tagállami erőforrásokat kell igénybe vennie. Egy Frontex-forrás¹⁴ alapján – Görögország hajóit nem számolva – a Frontex összesen 22 hajóra számíthat, ami nagyszabású akció esetén nem elegendő. Bár az új európai migrációs stratégia¹⁵ tervezi a Frontex megerősítését, még nem tudjuk, hogy a tengeri határvédelmi képességek mennyivel növekednek.

Belső fegyveres merényletek

Ez egy összefoglaló kategória, amelynek számos különböző esetét részletezem.

Egyéni vagy annak látszó merényletek. Ide tartoznak a gépkocsival tömegbe hajtok, aztán Behring Breivik két merénylete,¹⁶ melynek összesen 77 áldozata volt. Egy másik hasonló eset Ted Kaczinskié, aminek összesen 3 halottja és 23 sérültje volt.¹⁷

Technikai merényletek. Olyan romboló cselekedetek, amelyek részletes technikai előkészítést igényelnek, például bombák készítése és elhelyezése. Egyik gyakori jellemzőjük, hogy nincs látható személyes részvétel benne. Ez sokszor csak utólag azonosítható. Az ilyen akciók célja a megfélemlítés, annak az érzetnek a keltése, hogy a helyi öslakosság, vagy ellenkezőleg, a bevándorló réteg veszélyben van. Ezek a merényletek egyenként taktikai elemnek tekintendők. Stratégiai jelentősége csak a sorozatuknak van. A cél a megtámadott réteg megfélemlítése, részleges vagy teljes elűzése.

Repülő drónokkal és más kevésbé látható eszközökkel belülről indított támadások. Az orosz–ukrán háború mindkét oldalról több példát hozott olyan merényletre, amelyet az ellenség által becsempésztett vagy helyben előállított drónok hajtottak végre. Az előkészületek jó álcázást igényelnek. Céljuk és szerepük hasonló a technikai merényletekhez, azok egy al-fajának tekinthetők.

Tenger alatti vezetékek támadása hajókkal és vízi drónokkal. Ma számos vezeték van a tenger alatt. Található közöttük gázt és édesvizet szállító cső¹⁸ és információs kábel. Mindegyik megsérülhet akár szándékos rongálás (Északi Áramlat, Balti-tenger alatti kábelek), akár műszaki zavar vagy természeti katasztrófa következtében (török vízvezeték). Minél hosszabb a víz alatti rész, annál védtelenebb egy ilyen vezeték. Emiatt az USA nem javasolja a Földközi-tenger délkeleti részéről a kitermelhető gáz¹⁹ csövön való szállítását az európai szárazföldre. Minél kisebb a nemzetközi partnerekben az egymás iránti bizalom és az együttműködési hajlandóság, annál inkább rombolják az ellenségnek tekintett országok vezetékeit.

¹³ Keletről nyugat felé haladva a Földközi-tenger három részre van osztva. Keleten működik a Joint Operation Poseidon (Frontex 1, é. n.), 23 ország működik együtt a programban. 2016 januárja és novembere között 40 413 ember mentettek ki az Égei-tengeren. A középső szakaszon a Joint Operation Themis működik, főleg Olaszországra támaszkodva (Frontex 2, é. n.). Ez a művelet az örököse az Operation Tritonnak, amelyik 2017-ben 38 ezer embert mentett ki. Végül a nyugati szakaszon a Joint Operation Indalo and Minerva működik (Frontex 3, é. n.).

¹⁴ Frontex 3, é. n.: i. m.

¹⁵ Európai menekültügyi... 2026.

¹⁶ 2011. július 22-én követte el őket. Az első egy autóba rejtett bomba volt, ami 8 embert ölt meg. Utána Utöya szigeten kezdett lövöldözni, amikor 69 embert, főként fiatalokat ölt meg.

¹⁷ Ted Kaczinsky egy amerikai matematikus volt, aki 1971-ben visszavonult a társadalomtól, és Montanában, az erdőben élt. 1978 és 1995 között levélbombákkal követett el merényleteket.

¹⁸ Például Törökországból Észak-Ciprusra viszik a tengerbe ömlő Drahon (Anamur) folyó vizét.

¹⁹ Itt Ciprusnak, Libanonnak, Izraelnek, a Gázai övezetnek és Egyiptomnak van kitermelhető gáza. Vizvári 2023.

Előre megszervezett, nagyobb csoportok által elkövetett, nagyszabású merényletek 1. Ebbe a kategóriába bosszúállásból, nyugtalanításból elkövetett támadások sorolandók.²⁰ Bár technikailag nagyon hasonlóak lehetnek a következő kategória cselekményeihez, itt még nincs szó módszeres hadviselésről. Azonban a taktikai kivitelezést ezeken is meg lehet tanulni.

Előre megszervezett, nagyobb csoportok által elkövetett, nagyszabású merényletek 2. Amikor egy bevándorolt, de nem integrálódott réteg elérkezettnek látja az időt arra, hogy egy terület felett átvegye a hatalmat, az őslakosság elűldözése kerül napirendre, és csoportosan elkövetett akciók következnek. Olyan eseményekre kell gondolni, amelyek egy vagy több helyszínre koncentrálnak nagyobb pusztítást tudnak okozni, hasonlóan a 2001. szeptember 11-ei merényletekhez, vagy méretben annál nagyobbak is lehetnek. Célozhatják az őslakosság elűldözését és részben felszámolását. De elkövethetnek a kritikus infrastruktúra ellen akciókat, melyek megnehezíthetik a mindennapi életet. Az előző, hasonló nevű csoporttól az különbözteti meg ezeket a merényleteket, hogy nem egyedi cselekményekről van szó, hanem ilyenek sorozatáról. Ide tartozik a Magyarországon 2008. július 21. és 2009. augusztus 3. között zajlott, romagyilkosságok néven elhíresült eseménysorozat is. Annak a lehetősége, hogy egy bevándorló csoport egy terület felett átvegye a hatalmat, szorosan összefügg azal, hogy az európai népesség csökken, durvábban fogalmazva: az európai lakosság halad a kihalás felé, aminek következtében települések néptelenednek el. Olaszországban 6–8000, Spanyolországban 3000 teljesen vagy vészesen kihalt településről írnak.²¹ Az elhagyott területeket valakik be fogják népesíteni. A kérdéssel az említett kormányhatározat is foglalkozik több helyen.²² Ez a fajta belső támadás szorosan összefügg az alábbi szeparatista merényletekkel, és azok része lehet.

Az utolsó két csoport a korábban tárgyalt merényletektől a nagyobb méretükön kívül abban tér el, hogy az elkövetők jól láthatóan részt vesznek az eseményekben. Ezekben az akciókban sok közreműködő vesz részt, valamint jelentős előkészítést és szervezést igényelnek.

Szeparatista merényletek. Itt nem elsősorban a már nagyrészt lecsengett északír, baszk vagy dél-tiroli mozgalmakra kell gondolni, bár ezek felélédeése sem zárható ki. Új hullámos szeparatizmus alakulhat ki ott, ahol egy adott területen a hivatalos állammennyelvtől eltérő nyelvet beszélnek. Ennek alapvetően két típusa van: az egyik a történelmi, őshonos európai kisebbségek (például a bretonok vagy katalánok) mozgalmi. A másik, újabb típus az, amikor a bevándorló közösségek – például arab vagy berber anyanyelvűek – próbálnak meg politikai vagy területi autonómiát, irányítást szerezni egy-egy térség felett. Ez utóbbi kategória gyakran kapcsolódik a korábban említett, szervezett csoportok által végrehajtott, nagyszabású terrorcselekményekhez.

²⁰ A 2000-es évek elején több ebbe a kategóriába tartozó támadás volt Oroszországban. 2002 – Moszkvai Dubrovka színházi túszejtés – összesen 129 halott (túszejtők és civil áldozatok együtt). 2004 – Beslan iskolai túszejtés – 334 halott, köztük 186 gyermek. 2003–2004 – Szentpétervári és moszkvai metró- és vonatrobbantások. 2015. november 13., Párizs: a város 10. és 11. kerületében kávézók és éttermek teraszait támadták, a Bataclan koncertteremnél (koncert közben, ahol több százan voltak) és a Stade de France labdarúgó-stadionnál (a stadion külső részeinél) is volt robbantás. Mindezen merényletek legjellemzőbb esete a 2001. szeptember 11-én az Egyesült Államokban elkövetett sorozat. Annak ellenére, hogy ez az utóbbi nagyon hosszú, több évre visszanyúló előkészületeket igényelt, az itt felsoroltak egyikének se volt módszeres folytatása.

²¹ Europe's Abandoned Villages... 2026.

²² Például a 41., 95. és 124. pontokban.

Nem európai konfliktusokhoz köthető, de Európa területén végrehajtott merényletek. A 20. század második felében több ilyen hírhedt eset is történt. Ezek közé tartoztak a török diplomaták és intézmények ellen elkövetett örmény merényletek, vagy a még ismertebb, 1972-es müncheni olimpián izraeli sportolók ellen végrehajtott palesztin terrortámadás.

TÁMADÁSOK TÍPUSAI A KORMÁNYHATÁROZATBAN

Itt érdemes áttekinteni, hogy miket említ a magyar kormányhatározat a 124. pontjában. A különböző eseteket a-tól q-ig terjedő betűkkel jelöli, amit itt is használni fogok. A támadások leírásai a kormányhatározatban megadottal azonosak.

Fegyveres támadások: b) váratlan fegyveres támadás, e) terrorcselekmény elkövetése Magyarországon, illetve magyar állampolgárok vagy magyar érdekeltségek ellen külföldön, m) tömegpusztító fegyverekkel, illetve nukleáris, radiológiai, biológiai vagy vegyi szennyezőanyagokkal Magyarország vagy a környező országok ellen végrehajtott támadás vagy terrorcselekmény.

A természet vagy az ember által okozott katasztrófák, amelyek a humanitárius logisztika körébe tartoznak: i) az energiaimportban bekövetkezett fennakadásból fakadó ellátási válsághelyzet létrejötte, n) olyan Magyarország vagy szomszédos országok területén bekövetkezett ipari balesetek és katasztrófák, amelyek regionális kihatásokkal járnak, o) a lakosság tömeges és súlyos megbetegedésének kockázatát hordozó járványos betegség magyarországi megjelenése és gyors terjedése, q) a globális felmelegedés következtében tartósan vízhiányos időszakok rendszeres előfordulása, a talaj fokozatos kiszáradása és eróziója, valamint a vegetáció pusztulása egyes erősen sérülékeny hazai térségekben.

A hibrid támadások különböző fajtái: d) jelentős károkat okozó kibertámadások a kormányzati informatikai rendszerek, az E-közigazgatás, a közműszolgáltatók, a stratégiai vállalatok, a létfontosságú infrastruktúra egyéb elemei és más, a társadalom működésében fontos szervezetek számítógépes hálózatai ellen, k) a forradalmi technológiai fejlesztések illetéktelen kezekbe kerülésével a nemzet biztonságát veszélyeztető támadások vagy terrorcselekmények megjelenése, l) bűnszervezetek, szervezett bűnözői csoportok magyarországi térnyerése és befolyásának erősödése.

Migráció: a) illegális migránsok tömeges érkezése a nyugat-balkáni vagy más, hazánkat érintő útvonalon, idegen népesség Magyarországra telepítése.

Népszaporulat: g) a tartós népességfogyás és a lakosság átlagéletkorának folyamatos emelkedése miatt kritikus demográfiai helyzet kialakulása.

Nemzetközi politikai támadások és problémák: c) összehangolt és széles körű diplomáciai, információs és titkosszolgálati műveletek, pénzügyi-gazdasági nyomásgyakorlással, pénzügyi spekulációs támadásokkal vagy katonai fenyegetéssel párosulva (hibrid) Magyarország destabilizálása, kormányzati cselekvőképességének, politikai stabilitásának és társadalmi egységének gyengítése, továbbá nemzetközi érdekérvényesítő képességének korlátozása céljából, f) a nemzeti szuverenitást sértő, a nemzeti döntési jogköröket nyíltan vagy leplezetten elvonó törekvések, továbbá a határon túli magyar közösségek helyzetének jelentős romlása vagy ellehetetlenülése, amelynek következtében tömegesen kényszerülhetnek elhagyni szülőföldjüket, h) a nemzetközi gazdasági válság kiújulása vagy a globális kereskedelmi konjunktúra tartós leállása, ennek következtében pedig a globális és regionális értékláncok leromlása, j) súlyos és tartós instabilitás kialakulása, illetve „bukott állam” létrejötte hazánk közvetlen szomszédságában vagy régióinkban.

A felsorolt csoportok közül katonai szempontból a következők igényelnek beavatkozást: a fegyveres támadások, a humanitárius logisztikához tartozó katasztrófák, a hibrid támadások és a migráció.

A TÁMADÁSOK ÉRTELME A TÁMADÓK NÉZŐPONTJA SZERINT

Ha a támadásnak van értelme a támadó szempontjából, akkor az valamilyen logikát követ, és ezen logika mentén felderíthető, illetve elhárítható. A két végletet Breivik már említett merénylete és az örmény terroristák sorozata jelenti. Breivik magányos és nyilvánvalóan nem épelméjű cselekedete, illetve a hasonló, jósolhatatlanok. Ennek nyomára legfeljebb a fegyvervásárlások elemzésével lehet jutni, de a felderítés valószínűsége kicsi. Itt sokkal inkább a bekövetkezés utáni gyors és szakszerű beavatkozás a fontos. Az örmények helyzete egészen más. Évtizedekkel az események után csupán erkölcsi elégtételben reménykedhettek, ami megerősíthette nemzeti önbecsülésüket. Ezt meg is kapták az Európai Parlament egyik 1987-es határozatából,²³ ami az első világháború alatt történeteket genocídiumnak nevezte. A határozat megszületése után az örmény merényletek abbamaradtak. Tehát Breivik esete a jósolhatatlan kategóriába esik, míg az örmények terrorsorozata azért fejeződik be, mert céljukat elérték anélkül, hogy a világnak elvtelen kompromisszumot kellett volna kötnie.

Lehetnek a támadóknak teljesíthetetlen céljaik, amit nem ismernek fel, és támadnak. Egy országban a nemzeti büszkeség és a nemzeti gazdagság küzdhet egymással – és a büszkeség áll nyerésre. Ilyen Ciprus esete.²⁴ Nem lehet azt várni, hogy a potenciális ellenfél racionálisan fog dönteni, vagyis minden eshetőségre fel kell készülni. Ebbe a kategóriába esik Oroszország szárazföldi támadása, ami főként Lengyelország, illetve a balti államok ellen irányulhat. Mit nyerhet egy ilyen akcióval Oroszország? Nemi területet. Azonban számolnia kell a NATO-val, és kockáztat egy megnyerhetetlen atomháborút, vagy ha ezt el is kerülik, az új szerzeményt akkor sem tudja hosszabb ideig megtartani, mert nem lesz hozzá elegendő támadófegyvere és élőereje. Ezzel szemben elveszíti azt a hasznot, amit NATO-beli európai országokkal való kereskedelem folytán nyerne. Ez Oroszország szempontjából súlyosabb probléma, mint amilyennek első pillantásra látszik. Ugyanis a finanszírozás szempontjából Oroszország átmeneti helyzetben van. Nem teljesen olajország, tehát nem tudja a költségvetését külső forrásokból feltölteni. Sok az állami alkalmazott, és az atomhatalmi státusz fenntartásának költsége is magas. Tehát jelentős bevételekre van szüksége. Lehetséges, hogy mialatt Európával hadakozik, a Távol-Keleten Kínával szemben is helyt kellene állnia, vagyis a kétfrontos harc helyzetébe lavírozna magát. A racionális döntés a támadás elvetése volna.

FELKÉSZÜLÉS A VÉDEKEZÉSRE

Oroszország szárazföldi támadásai. Egy Oroszországgal vívandó háborúnak mi lesz a te-repe? Harctéren kell-e küzdeni, avagy a hibrid háborúban a hátszárban, esetleg mindkét helyen? Gondosan mérlegelni kell az EU ellen felhasználható orosz kapacitást. El kell kerülni Franciaországnak az 1930-as évekbeli hibáját, amikor két irányban is rosszul értékelték a német hadsereg erejét, ami francia részről passzivitáshoz, német részről pedig indokolatlan sikerekhez vezetett.²⁵

²³ European Parliament 1987.

²⁴ Vizvári 2023: i. m.

²⁵ Ungváry 2026.

Ha Oroszország fölényben van olyan támadó fegyverekből,²⁶ amelyek gyártása lassú és az orosz fölény kiegyenlítésére hosszú időre van szükség, például az orosz tankok száma meghaladja az európaiakét, akkor az erőforrásokat a nagy tömegben gyártható és olcsó védekező fegyverekre kell elsősorban allokálni, amelyek feladata az ellenség támadófegyvereinek rombolása. Ez lényegében Kína 1979 és 2008 közötti stratégiájának alkalmazása.²⁷ Ha az orosz fél nem rendelkezik lényeges fölénnel a támadófegyverek területén, akkor sem szabad a védőfegyverekről lemondani, mert (1) az oroszok védőfegyverei kárt tesznek a mi támadófegyvereinkben, és (2) az oroszok a jelenleg folyó orosz–ukrán háború miatt tapasztaltabbak ezek használatában, gyártásában és fejlesztésében. Ha nincs jelentős orosz fölény a támadófegyverek terén, akkor az erőforrások elosztása a támadófegyverek irányába tolódhat el.

Amennyiben viszont az EU rendelkezik jelentős fölénnel a támadófegyverek terén, akkor azt kell megfontolni, hogy vannak-e olyan fegyverek, amelyekkel Oroszország ezt a hátrányát ki tudja egyenlíteni. Ebben az esetben orosz támadásra nem kell számítani, feltéve, hogy a fölényt időben folyamatosan fenn tudjuk tartani.

Alexander Sollfrank altábornagy, a Bundeswehr összhaderőnemi erőinek parancsnoka nyilatkozata azt a kérdést veti fel, hogy ha Oroszország még jelentős tartalékokkal rendelkezik támadófegyverekből, akkor miért nem vetik be ezeket, és döntenek el az ukrajnai háborút? Illetve, ha a nyilatkozat nem igaz, akkor az része a hibrid hadviselésnek?

Egy Oroszországgal kinetikus fegyverekkel is vívandó háborúra való felkészüléshez tartozik az is, hogy a lakosság elfogadja a háború tényét. Horvátországban és Németországban bevezetik a sorkatonaságot, máshol pedig az önkéntes szolgálatot.²⁸ Sollfrank altábornagy nyilatkozata része lehet az esetleges háború elfogadtatására tett erőfeszítéseknek.

Valójában a védekezés legjobb formája a megbízható és kölcsönösen előnyös kooperáció, amit Huntington így fogalmazott meg: „*A kölcsönös gazdasági egymásrautaltság csak olyankor segíti elő a békét, amikor az államok arra számítanak, hogy a kereskedelem magas szinten folytatódik a belátható jövőben is.* Ha az államok már nem reménykedhetnek abban, hogy a kölcsönös gazdasági egymásrautaltság a jövőben változatlan marad, akkor a valószínűsíthető eredmény maga a háború.”²⁹ Sajnos jelenleg a bizalom a másik irányába mindkét oldalon jelentősen megromlott. Ennek helyreállítása már a politika feladata.

Amennyiben Oroszország olyan háborút folytatna az EU ellen, amelyben területeket akarna elfoglalni, akkor ehhez jelentős élőerőre is szüksége van. Az orosz–ukrán háború veszteségeiről nincsenek pontos, megbízható adatok. Abban azonban valamennyi forrás egyetért, hogy a halottak száma több százezer. A sebesültekkel együtt a teljes embervesztés egymillió körül jár orosz oldalon. A sebesültek közül nyilván nem mindenki hadra fogható. Felmerül a kérdés, hogy lesz-e Oroszországnak egy területszerző támadáshoz elegendő élőereje. Ez befolyásolja a védekezés módját. Érdemes azt az erőforrást támadni, ami a szűk keresztmetszetet jelenti.

²⁶ Siebold 2025.

²⁷ Doshi 2024: i. m.

²⁸ Belgium, Franciaország, Lengyelország és Románia döntött így. Ciprus, Észtország, Dánia, Görögország, Lettország, Litvánia és Svédország rendelkezik klasszikus sorkatonasággal.

²⁹ Huntington 2001, 96.

Természetesen Oroszország dönthet a hibrid hadviselés mellett, amikor részben az EU területén belül rombol és gyilkol, megnehezítve a mindennapi életet, és egyben demoralizálja a lakosságot. Erre is fel kell készülni. A kérdés az, hogy megszerzett területek és a hozzájuk tartozó erőforrások nélkül mit nyer ezzel, miközben erőforrásai egy részét erre használja el.

A kritikus infrastruktúra védelme. Nehézzé kell tenni a földi, légi és internetes megközelítést. A működéshez szükséges belső információs hálózatot³⁰ csak többszörös fizikai továbblépéssel lehessen elérni, miközben a LAN segítségével a berendezés zavartalanul üzemel. Az átlépésekhez szükséges idő alatt ki lehet szűrni az ellenséges támadást vagy annak egy részét. A kritikus infrastruktúra gerincét képező létesítmények körzetében repülési tilalmat kell bevezetni drónokra vonatkozóan is, és az azt megsértő légi járműveket megbízható technológiával, például lézerfegyverrel meg kell semmisíteni.³¹ Sokkal fontosabb, hogy azokban az esetekben, amikor a kritikus infrastruktúra termel valamit, például energiát, ivóvizet, akkor osztott rendszereket kell létrehozni, amennyire a körülmények megengedik. Érdemes kisebb termelőegységeket állítani be egymástól minél távolabb, így fedve le egy nagyobb területet. Ez ugyan szembe megy a méretgazdaságosság elvével, de megnehezíti az ellenség számára, hogy megfosszon bennünket létfontosságú objektumoktól. Hasonló elv alkalmazandó a szállítási hálózatokban is: ha az egyik ágat rombolják, egy másik még működni tudjon.

Helyi incidensek elhárításában a gyors reagálás a siker záloga. Azonnal riasztható, a teljes műveleti területet lefedő erőkre van szükség. Alapkövetelmény, hogy a védendő objektumok és a legközelebbi bevethető egységek közötti időbeli távolság nem haladhatja meg a kritikus időküszöböt. Ez a lefedettség kétszintű reagálási rendszerrel is biztosítható: miközben az általános erők sűrűbb hálót alkotnak, a komplex fenyegetéseket kezelni képes, speciális egységek diszlokációja lehet ritkább. A földrajzi kiterjedés miatt ez a struktúra még Magyarország méretű országok esetén sem váltható ki egyetlen központi egységgel.

Az ellátási láncok hossza és az önellátás. Minél nagyobb távolságra szállítanak egy fontos terméket, annál inkább támadható egy hibrid háborúban a termék is és a szállító eszköz is. Például a Buenos Aires–Rotterdam-távolság a főképpen 11 400 kilométer. Ezt egy hajó 20–30 nap alatt teszi meg, ami alatt lehetőség van arra, hogy tengeralattjáróról indított fegyver a hajót elsüllyessze akár olyan időpontban is, amikor a tengeralattjáró már messze jár. Ha felmerül a gyanú, hogy támadás történt, a hasonló szállítások a már úton lévők kivételével leállnak. A biztosítási díjak radikálisan megnőnek. Tehát áruhiány és egyben áremelkedés következik be. Az első világháborúban a német tengeralattjárók mintegy 5000 hajót süllyesztettek el.³² A második világháborúban pedig 2800 hajót, de a hajók összkapacitása már nagyobb volt. Hibrid háború esetén nem szükséges ekkora pusztítás. Néhány eset után lecsökken az ellátási láncon érkező mennyiség. Tehát a létfontosságú termékek előállítását célszerű az EU határain belül tartani, és csak akkor kívülről beszerezni, ha a belső termelésre nincs lehetőség. Az élelmiszerek esetében ez nem feltétlenül jelent nagyon sok terméket. Alapanyagokban kell gondolkodni. Az elkészítés során változatos ízlést kielégítő ételeket lehet belőlük készíteni.

³⁰ Az angol nevéből (Local Area Network) LAN mozaikszóval említett hálózat.

³¹ A francia atomerőművek feletti illegális megfigyelésről lásd Drone Flights... 2014. A Gatwick repülőtérrel megbénító akció leírása pedig itt található: Wendt et al. 2020.

³² German WWI U-boats... 2019.

Övezet és Út kezdeményezés. Nem lehet megfedkezni Kínáról sem. Az „Egy övezet, egy út kezdeményezés”, Selyemút) lényege, hogy a Csendes-óceán nyugati partjától az Atlanti-óceán keleti partjáig lehessen kereskedni. Kínának az a reménye, hogy a kínai áruk dominálják a forgalmat. Ehhez a térségben béke kell. Emiatt Kína kifejezetten ellenérdekelte egy orosz–európai háborúban. Tehát azt lehet várni, hogy Kína egy esetleges orosz–európai konfliktust tompítani fog.

Belső felderítés. A belülről érkező támadások elleni legjobb védekezés a megelőzés. Ehhez jól működő felderítés kell, amihez szükség lesz ma még tabunak számító eszközökre. Élesen fogalmazva: ha a polgárnak el kell fogadnia, hogy gyermekét elvihetik háborúba, és ott meg is ölhetik, ugyanő miért ne fogadná el, hogy köztéren felismerhetik, és gyanús viselkedés esetén nyomozhatnak utána?

Tenger alatti vezetékek támadása és védelme. Az Északi Áramlat gázvezeték 2022. szeptember 26-án történt felrobbantása után számos vezetékét és kábelt rongáltak meg a térségben.³³ A jelen helyzetben a tenger alatti vezetékek és kábelek a hibrid hadviselés legkönnyebb célpontjai közé tartoznak. Hajók helyett víz alatti drónok alkalmazása célszerű, amelyek a hajóknál sokkal nehezebben beazonosíthatók, és könnyű erre a célra felhasználni. Hasonló drónok járőrözhetnek a csövek és kábelek mentén. Érdemes lehet berendezéseket fejleszteni a drónok észlelésére. Ezek segítségével a védelmi célokat szolgáló drónok és az azokat szállító hajók nagy területet felügyelhetnek.

Technikai újítások. Az orosz–ukrán háború számos technikai újítást hozott, különösen a drónok területén. Nem lehet mindegyikről elegendő információhoz jutni a téma érzékenysége miatt. Ugyanakkor további, esetleg még nagyobb horderejű újítások is elképzelhetők. Például egy drónnak lehet egy ideális pályája a célig. A drón azonban repülhet másképp is, például az ideális ív környékén, nagy frekvenciával váltogatva (a szó matematikai értelmében kaotikusan) a ténylegesen alkalmazott íveket. Ekkor nehéz lesz eltalálni a drónt, és a minimális időhöz képest alig hosszabb idő alatt fog célba érni. A matematikai értelemben vett káosz a kommunikációban is alkalmazható. Erre vonatkozóan Kolumbán Géza és társai 1996-os tanulmánya³⁴ és az erre épülő mintegy hétszáz hivatkozás a mérvadó. A kaotikus kommunikációnak az az előnye, hogy nehezen detektálható, és mások által használt frekvenciatartományokban is használható. Az ilyen berendezések alkalmasak az irányítás utasításainak közvetítésére is. Ugyanez a káosz alapú megközelítés felhasználható lehet az ellenfél irányítási jeleinek megzavarására is, például drónok esetén. Itt elég lehet annyi bit megzavarása, amennyit egy hibajavító kód nem tud korrigálni.

A jövőben szükség lesz olyan fegyverekre is, amelyek ma még nem léteznek. Egy magyar kutatócsoport Vicsek Tamás vezetésével kidolgozta annak a lehetőségét, hogy egy feladatot együttműködő drónok egy csoportjának adjanak ki, amelyek a feladatot együtt hajtják végre.³⁵ Ha ezek a drónok a szó matematikai értelmében – felhasználva gyors manőverező képességüket – kaotikusan mozognak, akkor nehezen eltalálhatók. Ha egymás

³³ Szándékos rongálás vélemezhető például a következő esetekben: BCS East-West Interlink nevű adatkábel Svédország és Litvánia között 2024 novemberében; C-Lion1 kábel – a Finnország és Németország közötti nagy adatátviteli tengeri kábel 2024 végén; Estlink-2 probléma – 2024. december 25-én villamosenergia-kábel (Balti-tenger, Finnország–Észtország között); továbbá a Finnország és Észtország közötti Balticconnector gázvezeték és vele együtt a közelben lévő EE-S1 nevű kommunikációs kábel 2023. október 8-án.

³⁴ Kolumbán et al. 1996.

³⁵ Balázs et al. 2024.

között kaotikus jelekkel kommunikálnak, akkor sokkal nehezebb felderíteni a csoportot. Így a csoport egésze nagyon hatékony fegyverré válik még akkor is, ha a drónok nem tökéletesen egyformák a csoporton belül.

Nem teljesen új dolog, hogy a jövőben a harcot nem feltétlenül csak emberek fogják megvívni, szerepüket részben robotok vehetik át, így fejleszteni kell ezeket a mechatronikai termékeket. Csökkenteni szükséges a költségeiket, és minél inkább alkalmassá kell tenni őket arra, hogy nagyobb mennyiségben kerülhessen sor a gyártásukra. Egy robotkutya ára töredéke egy tank árának. A mechatronikai készülékek jól felhasználhatók objektumok védelménél is.

A túlterheléses támadás megelőzése. Ahogy arról már szó volt, a menekülthullám tekinthető túlterheléses támadásnak. Hasonló támadások megelőzésére több intézkedés is teendő. Az EU-ba való „menekülés” azért vonzó ma, mert a születési helynél magasabb életszínvonalat biztosít számos olyan esetben, amikor a „menekültnek” nem kell beilleszkedni a befogadó társadalomba. Sarrazin idézett könyve részletesen beszámol erről. Az ismertetett adatok sok település elnéptelenedéséről – ami Olaszországon és Spanyolországon kívül máshol is igaz –, mutatják, hogy árnyalt megközelítés szükséges, mert Európa népessége fogy. Azt a felnőtt személyt, aki meghatározott időn belül nem tud álláshoz jutni, úgy kell tekinteni, hogy nem képes beilleszkedni a befogadó társadalomba. Humanitárius okokból nem kell ugyan kitoloncolni csak ezért, de a beilleszkedéséhez szükséges támogatásokat a határidő után meg kell vonni tőle. A tapasztalat az, hogy ilyen esetben a bevándorlási szándék csökken az adott országba, és még elvándorlás is előfordulhat.³⁶ Az így felszabaduló költségvetési kiadás közvetlenül használható katonai kiadásokra. A gyermekként érkezett menekültek esetében rugalmasabb szabályok használandók, de tőlük is elvárható, hogy felnőttként beilleszkedjenek a befogadó társadalomba.

A tengeri útvonalakon érkezőkre vonatkozóan jelentős jogszabályi változtatásokra van szükség. Azokat a hajókat, amelyek indokolatlanul elvesztik utasait, például sima vízen a fedélzetük nagy szöget zár be a tenger felszínéhez viszonyítva, illetve azokat a hajókat, amelyek itt megjelennek abból a célból, hogy a vízbe kényszerített embereket kiemeljék, el kell kobozni, és kötelezően megsemmisíteni úgy, hogy azokat soha többet használni ne lehessen. Ezenfelül az embercsempészet fogalmát az EU-n belül úgy kell módosítani, hogy az utóbbi típusú hajók tevékenysége embercsempészetnek minősüljön.

Készletek feltöltése. A napi sajtóból nem lehet pontosan tudni, hogy a vezető német tábornokok nyilatkozatai mögött mi áll. Lehet, hogy az Ukrajnának átadott hadi felszerelés miatt a készletek kritikus szint alá süllyedtek. A felkészülés részét kell képeznie annak, hogy a készleteket mindenütt fel kell tölteni, mégpedig lényegesen magasabbra a kötelező minimumnál. Így lehet csak nyugodtan elkezdni egy háborút, beleszámítva az időközbeni gyártást is. Az utóbbi esetében arra kell számítani, hogy a harci cselekmények a termelést meg fogják zavarni.

Annak érdekében, hogy az EU hatékonyan tudjon védekezni, a nagy tömegben gyártható védőfegyverekből már a háborús konfliktus kirobbanásakor megfelelően magas készletekkel kell rendelkezni.

³⁶ Dustmann et al. 2024.

ÖSSZEGRÉS

A Fehér könyvet olvasva óhatatlanul a régi közhely jut eszünkbe: a katonák mindig az előző háborúra készülnek. Ezt a tételt bizonyítja világosan az EU Fehér könyve, amely alábecsüli a nemzetközi környezetben és a technológiában bekövetkezett változásokat. Így aztán a dokumentum kevésbé alkalmas arra, hogy vezérfonalként szolgáljon a modern kihívásokra történő válaszok megfogalmazásához.

A 2025-ben bizonytalanná vált világrendben fontos, hogy mind Magyarország, mind az Európai Unió felkészüljön a fenyegető veszélyekre még akkor is, ha nem várható, hogy azok a közeli jövőben bekövetkeznek. Veszély nem kizárólag Oroszország részéről leselkedik az EU-ra. Sőt az orosz veszélyt, amit kizárni nem lehet, jóval alaposabban alá kellene támasztani. Támadás bekövetkezhet a Földközi-tenger felől, de annak más hatása lesz. Feltételezve, hogy sem Magyarország, sem az EU külső területeket elsődlegesen támadni nem akar, a fejlesztések súlypontját célszerű aszimmetrikus módon a védőfegyverekre helyezni.

Ami a menekültügyi és bevándorlási politikát illeti, alapvető változtatásokra van szükség. A humanitárius alapelveket nem feladva a segítséget meg kell adni mindenkinek, aki rászorul. De el kell várni mindenkitől, aki ezt megkapja, hogy épüljön be a befogadó társadalomba, és járuljon hozzá annak gazdaságához. Mivel az Európai Uniónak még csak most formálódik a kitoloncolási technológiája,³⁷ minimalizálni kell a belépések számát úgy, hogy csak azok jöjjenek be, akik vagy rászorulnak a segítségre, vagy teljesíteni tudják a követelményeket.³⁸

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Balázs Boldizsár et al.: *Decentralized traffic management of autonomous drones*. Swarm Intelligence, Vol. 19, 2024. 07. 11., 29–53. <https://doi.org/10.1007/s11721-024-00241-y> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 10.)
- Besenyő János – Miletics Péter (szerk.): *Szemelvények a XXI. századi migráció témaköréből*. MH Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság, Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2017.
- Csiki Varga Tamás – Tálás Péter: *Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról*. Nemzet és Biztonság, 13. évf. 2020/3, 89–112. <https://doi.org/10.32576/nb.2020.3.7> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 10.)
- Doshi, Rush: *A hosszú játszma. Kína átfogó stratégiája az amerikai világrend leváltására*. Osiris Kiadó, Budapest, 2024.
- Dustmann, Christian et al.: *Unintended Consequences of Welfare Cuts on Children and Adolescents*. The ROCKWOOL Foundation Research Unit, Study Paper 202, 2024. 04. https://home-affairs.ec.europa.eu/whats-new/publications/reduction-unemployment-support-refugees-has-substantial-negative-returns_en?prefLang=uk& (Letöltés időpontja: 2026. 06. 09.)
- Huntington, Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Európa Kiadó, Budapest, 2001.

³⁷ Vizvári 2017.

³⁸ Vizvári–Takács 2020.

- Kolumbán Géza et al.: *Differential Chaos Shift Keying: A Robust Coding for the Chaotic Communication*. Department of Measurement and Instrument Engineering, Technical University of Budapest, 1996.
- Sarrazin, Thilo: *Németország felszámolja önmagát*. Századvég Kiadó, Budapest, 2024.
- Szőke-Kis Bernadett: *Iszlám migráció és integráció – Európai megoldáskeresés és jövőkép*. In: Besenyő János – Miletics Péter (szerk.): *Szemelvények a XXI. századi migráció témaköréből*. MH Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság, Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2017, 187–220.
- Vizvári Béla: *A ciprusi problémáról és a Földközi-tenger keleti medencéjéről, 4. rész*. Valóság, 2023/12., 41–56. https://epa.oszk.hu/02900/02924/00129/pdf/EPA02924_valosag_2023_12_041-056.pdf (Letöltés időpontja: 2026. 06. 10.)
- Vizvári Béla: *Valami nagyon hibádzik – Az EU migrációs jogszabályai a gyakorlatban*. ResearchGate, 2017. 12. https://www.researchgate.net/publication/321869638_Valami_nagyon_hibadzik_-_Az_EU_migracios_jogszabalyai_a_gyakorlatban_-_Something_is_very_wrong_-_The_EU_law_on_migration_in_the_practice (Letöltés időpontja: 2026. 06. 10.)
- Vizvári Béla – Takács Szabolcs: *A beléptetés egy lehetséges technológiája nagy irreguláris migrációs hullám esetén*. Hadtudomány, 30. évf. 2020/1., 67–83. <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2020.30.1.67> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 10.)
- Wendt, Philippe et al.: *Estimating the costs for the airport operator and airlines of a drone-related shutdown: an application to Frankfurt international airport*. Journal Transportation Security, Vol. 13, 2020, 93–116. <https://doi.org/10.1007/s12198-020-00212-4> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 10.)

DOKUMENTUMOK

- 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Nemzeti Jogszabálytár. <https://njt.jog.gov.hu/jogszabaly/2020-1163-30-22.2> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 10.)
- Drone Flights over French Nuclear centers: Four Hypotheses. ESISC Briefing, 2014. 11. 04. <https://www.esisc.org/upload/publications/briefings/BRIEFING%20%20drones%20Eng-L.pdf> (Letöltés időpontja: 2026. 04. 21.)
- Emigration clandestine: 100 milliards pour lutter contre le phénomène. Senegal 7, 2020. 11. 17. https://senegal7.com/emigration-clandestine-100-milliards-pour-lutter-contre-le-phenomene/#google_vignette (Letöltés időpontja: 2026. 06. 08.)
- Európai menekültügyi és migrációs stratégia. Európai Bizottság, sajtóközlemény, 2026. 01. 29. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_26_233 (Letöltés időpontja: 2026. 06. 14.)
- European Parliament, Doc. A2-33/87 – European Parliament resolution on a political solution to the Armenian question (1987. 06. 18.). https://www.cvce.eu/content/publication/2005/10/26/91fbffca-0721-49d5-9e53-f95393d470b2/publishable_en.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 01. 16.)
- Europe's Abandoned Villages: An Extraordinary Travel Route for 2026. Europa Tips. <https://europa.tips/en/europes-abandoned-villages> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 09.)
- Fehér Könyv – Az európai védelemről – Készletlét 2030. Európai Bizottság, Az Unió Külügyi és Biztonságpolitikai Főképvisele, Brüsszel, 2025. 03. 19. JOIN/2025/120 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52025JC0120&> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 09.)
- Frontex 1 – Joint Operation Poseidon. <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/joint-operation-poseidon-greece--Ufycvj> (Letöltés időpontja: 2026. 01. 04.)

- Frontex 2 – Joint Operation Themis. https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Themis (Letöltés időpontja: 2026. 01. 04.)
- Frontex 3 – Joint Operation Indalo and Minerva. <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/infographic/Mediterranean-Rescue-Operations-15June.pdf> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 09.)
- German WWI U-boats II. Warhistory, 2019. 12. 17. <https://warhistory.org/%40msw/article/german-wwi-u-boats-ii> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 09.)
- Poland: Brutal Pushbacks at Belarus Border. Human Rights Watch, 2024. 12. 10. <https://www.hrw.org/news/2024/12/10/poland-brutal-pushbacks-belarus-border> (Letöltés időpontja: 2026. 01. 04.)
- Siebold, Sabine: *German general says Russia could launch limited attack on NATO any time*. Reuters, 2025. 11. 07. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/german-general-says-russia-could-launch-limited-attack-nato-any-time-2025-11-07/> (Letöltés időpontja: 2026. 06. 10.)
- Ungváry Krisztián [@ungvarykrisztian880] (2026): „A hazardőr, a sakkmeister és a hasznos idióták” – könyvbemutató előadás. YouTube, 2026. 01. 02. <https://www.youtube.com/watch?v=vSswLwqtNSY> (Letöltés időpontja: 2026. 02. 01.)

PAPP FERENC

AZ ORSZÁGOS TISZTI KASZINÓ TÖRTÉNETE ÉS MŰKÖDÉSÉNEK TANULSÁGAI

A kötet feltárja, miként szolgálták a tiszti kaszinók a bajtársi összetartást, a művelődést és a társadalmi kapcsolatépítést – a díszes termek, bálók és olvasóköri világan keresztül.

A szerző történeti források, visszaemlékezések és korabeli sajtóanyagok segítségével idézi meg e letűnt korszak hangulatát. Ha manapság a kaszinó szót halljuk, hajlamosak vagyunk azt többféleképpen értelmezni. Vannak, akik a szó hallatán a világvárosok szerencsebarlangjaira, esetleg a francia kártyajátékra asszociálnak. Néhányan – főként idősebb katonák – a tiszti kaszinókra és azok társasági életére gondolnak. A tiszti kaszinók világa egyszerre volt a katonai hagyományok őrzője és a társasági élet központja.

Ezek a különleges intézmények nem csupán a hadsereg hierarchiáját tükrözték, hanem a 19–20. századi magyar kultúra és közélet fontos színterei is voltak.

2025
keménytáblás
272 oldal

6900,-

A könyv a Zrínyi Kiadó webshopjában
(shop.hmzrinyi.hu) vagy
a kiadó könyv- és térképboltjában
(1024 Budapest, Fillér utca 14.)

10% KEDVEZMÉNNYEL vásárolható meg.